

van het landschap en mogelijkheden voor hernieuwbare energiebronnen

zelfvoorzienend energielandschap

door Ali Pankow

Zierikzee omcirkeld door windmolens of driekwart van de akkers op het eiland met koolzaad beplant? „Nee dat soort schrikbeelden willen we natuurlijk niet”, zegt Sven Stremke, landschapsarchitect aan de Universiteit van Wageningen. Hij is een van de zes coaches van 65 studenten die in het kader van een zogeheten Master-Atelier onderzoek doen naar duurzame energie op Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee.

„Zij komen van drie verschillende studierichtingen: Landschapsarchitectuur, Culturele Geografie en Landgebruiksplanning. Het is een internationaal gezelschap met studenten uit meer dan tien landen. Ik leid de Schouwen-Duiveland groep samen met mijn collega's Henk de Haan en Claudia Basta. De opdracht aan de studenten luidt: 'Onderzoek hoe Schouwen-Duiveland binnen 30 jaar zelfvoorzienend kan zijn in duurzame energie'. De helft van de groep houdt zich met dit gebied bezig. De andere helft wijdt zich aan dezelfde opdracht maar dan gericht op Goeree-Overflakkee”, legt Stremke uit. Eilanden zijn mooie gebieden voor dit soort onderzoeken naar lange termijn transities, vindt hij. „Overzichtelijk, een afgesloten geheel, waar je snel in contact komt met de bewoners en uit de voeten kunt met het invoeren van innovatie.” Volgens de studiecoach heeft dat alles te maken met het feit dat samenwerken door de eeuwen heen hier noodzaak was. Samenwerking in de strijd tegen het water noodzaak was. Dat bepaalde ook de identiteit van het gebied. Stremke constateert dat de wens voor het onderzoeken van mogelijkheden voor de transitie naar een duurzaam energiesysteem op Schouwen-Duiveland vanuit de bevolking omhoog is geborend, terwijl op Goeree-Overflakkee het initiatief door de lokale overheid is genomen. Daar werd ingespeeld op het project *Mooi Nederland*, een prijsvraag voor innovatieve projecten. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu stelde 6,5 miljoen euro beschikbaar voor projecten die de ruimtelijke

kwaliteit van ons land versterken. Het naburig eiland kan rekenen op een bijdrage van 60.000 euro voor het recreatieproject 'Beleef het op Goeree-Overflakkee'.

Op Schouwen-Duiveland komen de ideeën over duurzame energie met name van het vorig jaar in het leven geroepen stimuleringsplatform Transitie-Eiland met Zierikzeeënaar Eric Odinet als één van de immer ijverige voorvechters. „Met hem hebben wij regelmatig contact, naast Olaf Griffioen van de gemeente en met Richard van Bremen van de provincie Zeeland. Zij steunen ons met overleg voor dit studieproject. Het is een mooi onderzoek voor onze studenten in het kader van hun masteropleiding. Na de zomer presenteren we

land er in dertig jaar uit kan gaan zien en tenslotte inzoomen op details: dijken, slikken, dorpen, delen van het landschap.

Twee studenten, Dirk Harden en Ruud Tak richten zich specifiek op de haven van Bommenede en het slikkengebied in de aangrenzende omgeving. Harden onderzoekt de mogelijkheden voor opslag van energie in water in genoemde haven. Tak bestudeert de kansen voor ecologisch toerisme in de omgeving van Zonnemaire. „Mensen zullen ook behoefte krijgen aan vormen van recreatie die een oase van rust bieden”, meent de jonge student.

Andere studenten richten zich op onder meer: het kassencomplex bij Sirjansland, Brouwershaven,

zelfvoorzienend energiebeleid uit te dragen ook in toeristisch opzicht”, licht de studiecoach toe.

Schouwen-Duiveland als zelfvoorzienend energielandschap met behoud van kwaliteit van het landschap vergt een goed overwogen mix aan maatregelen, volgens Stremke. In zijn optiek kan energiewinning uit gft en mest daar een belangrijke rol in spelen, evenals windmolens op zee en uiteraard ook besparing, want terugdringen van de energiebehoefte vormt eveneens een belangrijk onderdeel van transitie.

Schouwen-Duiveland is vergelijkbaar met het Deense eiland Samsø. Dat is in tien jaar tijd zelfvoorzienend geworden en exporteert nu zelfs energie”, zegt Stremke. Die mogelijkheden ziet hij ook voor dit eiland in het verschiep liggen. „Schouwen-Duiveland kan op termijn energie verkopen aan de randstad. Er zal dus ook een economisch belang ontstaan.” Zelf wijdde Stremke destijds zijn proefschrift aan energielandschappen. Volgens hem valt er veel te leren van de energielandschappen elders. „In elk geval dat er een goede mix nodig is tussen private initiatieven, medewerking vanuit het bedrijfsleven en een overheid die steun verleent.”

‘Wij hebben hun gevraagd de identiteit van Schouwen-Duiveland met behulp van duurzame energie te versterken zonder met voedselproductie te concurreren’.

onze visies over Schouwen-Duiveland en hoe duurzame energie transitie kan worden aangepakt”, zegt Stremke.

Volgens hem is iedereen inmiddels wel overtuigd van de noodzaak van transitie naar een duurzaam energiesysteem. „De fossiele brandstoffen en kernenergie raken op en er zal dus gezocht moeten worden naar hernieuwbare energie. Daarvoor moet goed worden bekeken hoe die in het huidige landschap ingepast kunnen worden. In een historisch beschermd stadsgezicht zoals in Zierikzee wil je bepaalde ontwikkelingen liever niet. Zoals zonnepanelen op de daken van historische gebouwen. Maar ook op het platteland moet gekeken naar de kwaliteit en de beleving van het landschap. Schouwen-Duiveland is een gebied met een hoogwaardige voedselproductie. Dat weegt mee bij de mogelijkheden die de studenten zullen schetsen. Wij hebben hun gevraagd de identiteit van het eiland met behulp van duurzame energiewinning te versterken zonder met voedselproductie te concurreren.” Het Master-Atelier bestaat uit drie delen: Inventariseren en het gebied verkennen; in vier groepen visies ontwikkelen over hoe dit ei-

binnenstad Zierikzee, Renesse, eiland Stampersplaat, Ouwerkerk in combinatie met het Salvatorpark, aquacultuur en op enkele rotondes. „Die zouden tot signaalposten gemaakt kunnen worden om het

Dirk Harden onderzoekt de mogelijkheden voor opslag van energie in water in de haven van Bommenede.
foto Dirk-Jan Gjeltema